

TINA TÜRKİYE SUALTI ARKEOLOJİSİ VAKFI - YAZ 2005

Değerli Üyelerimiz,

Bir önceki bültenimizde Vakfımızın bu dönem içerisinde gerçekleştirmeyi planladığı Çeşme Kalesi, 1770 Osmanlı - Rus Deniz Savaşı Sergi Holü projesini sizlere müjdelemiştik.

Projede gelişmelerinden bahsetmeden önce 1770 yılında Çeşme'de neler yaşandığını kısaca sizlere aktaralım.

Rusya'nın sıcak denizlere çıkma konusundaki emelleri paralelinde, Rus Çariçesi 2. Katerina'nın döneminde, Osmanlı'ya karşı Yunanistan'daki isyanı kıskırtmak ve desteklemek amacıyla, Sen Petersburg'dan yola çıkan Rus Donanması İngiltere limanlarında kendilerine yol gösterecek olan İngiliz Amiral ve kaptanlarını da yanına aldıktan sonra, Cebelütarık Boğazı'ndan geçer, Akdeniz'e ulaşır. Mora Yarımadası'na kadar gelen Rus Donanması Yunan İhtilalini başlatmayı başaramaz. Midilli ve Sakız Adası'nda Osmanlı Donanması ile kapışır. Çeşme açıklarında ise büyük bir deniz savaşı yaşanır ve nihayetinde 5 Temmuz 1770 günü yanlış yönetilen Osmanlı Donanması, Rus Donanması tarafından Çeşme Limanı'nda bombalanarak, ateş kayıkları tarafından toplu biçimde yakılıp batırılır.

Deniz Savaşındaki bu yenilgi, 1774 senesinde Osmanlı için şartları çok ağır olan Küçük Kaynarca Anlaşmasının imzalanmasına yol açar.

Bu ağır yenilgiye rağmen savaşta donanmanın sağ tarafını komuta eden Cezayirli Hasan Paşa'nın gösterdiği cesaret ve beceri Deniz Savaşı tarihimize övgüyü her zaman hak etmiştir. Burc-u Zafer kadirgâsının komutanı Cezayirli Hasan Paşa savaşta Rus Amiral Kont Orloff'un gemisi Vestfaliya'yı batırmış ve bu savaştan sağ salim kurtulduktan sonra sadrazamlık makamına kadar yükselmiş ve ülkesine büyük yararları dokunmuştur. İlginçtir ki savaştan yine sağ olarak kurtulan Kont Orloff daha sonra Rusya'da Çeşme Kontu, yani Graf Çeşmensky ünvanını almıştır.

Çeşme Kalesi 1770 Osmanlı- Rus Deniz Savaşı Sergi Holü Projesi, bu savaşı tüm ayrıntılarıyla göreceğimiz, hissedeceğimiz bir proje.

Projenin amacı

Osmanlı İmparatorluğu'nun Akdeniz hakimiyetine dönük olmak için inşa ettiği, nice uluslararası tarihsel olayın şahidi ve en önemli anıtsal kalelerinden biri olarak restore edilmiş ve sapasağlam duran Çeşme Kalesi'nde bu projenin gerçekleştirilmesi;

1. Eşsiz doğası ile büyük bir turizm potansiyeline sahip olan; ülkemizin yükselen yıldızı Çeşme'yi uluslararası alanda daha geniş ve seçkin çevrelere tanıtmak,

2. Yarımada denilen Çeşme, Urla, Seferihisar, Karaburun bölgesinde biricik müze olanağını, arkeolojiye ek olarak; deniz tarihine de yaslanarak daha çağdaş ve ilginç bir şekilde yaşama geçirmek,

3. 1770 Osmanlı - Rus deniz savaşını tarihin derinliklerinden çıkartıp estetik ve modern sergileme yöntemiyle yeniden diriltmek,

4. Çanakkale Savaşı temelinde günümüzde gerçekleşen Türk - Anzak etkinliklerine benzer biçimde, yepyeni bir Türkiye - Rusya dostluk ve barış girişimi başlatmak; Türkiye - Rusya diplomatik ve ekonomik ilişkilerini genişletmek için tarihsel bir dayanak mekanı elde etmek,

5. Denizi, kumu, rüzgarı ve termal suyu dünyaca ünlü Çeşme'ye kuzey ülkelerinden, özellikle Rusya'dan kaliteli ve zengin turistleri cezbetmek,

6. Şimdilik küçük çaplı bir arkeoloji müzesiyle bir yaz sezonu boyunca birkaç seçkin senfoni konserine olanak sağlayan Çeşme Kalesi'nin uluslararası çapta bir Deniz ve Sualtı Müzesi olma yolunda ilk adımlardan birini atmak gibi çok yönlü amaçlara hizmet etmek için; Çeşme Kalesi içinde bir holün ülkemizde eşi zor bulunacak çağdaş bir yöntemle yaratılması bu projedeki ana hedefimizdir.

Çeşme 1770 Holünde neler yer alacak, nasıl bir görünüm olacak?

Holde çarpıcı bir sergileme tekniği kullanılacaktır. Dönemin önemli tarihsel simalarının büyük boy resimleri, Osmanlı deniz askerleri otantik kıyafetleri giydirilmiş mankenler ve resimler, tavandan tüm görkemiyle sallanan Osmanlı Deniz Gücü bayraklarının tamamı, bölgenin haritaları, 1770 Çeşme Savaşı'na ait ünlü ressamların eserlerinin reproduksiyonları, Osmanlı Donanmasının Amiral Gemisi Burc-u Zafer'in 1/75 maketi, ünlü ressam Ayvazovski'nin temsili Çeşme Savaşı resimlerinin orjinal boyuttaki reproduksiyonları, St. Petersburg'da bulunan Çeşme anıtları, mekanları, madalyaların bilgileri, ilgili kaynak kitapların yer aldığı vitrin.

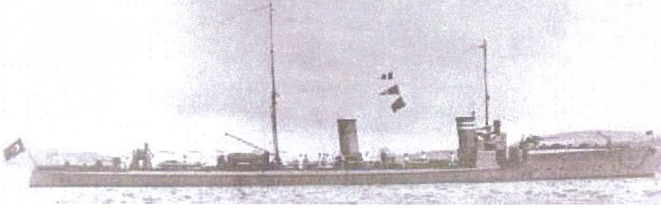
Sergilenecek en önemli evraklar arasında Rus Amiral Kont Orloff'un savaşta tuttuğu notlar da var. Bu değerli notları Vakıf Başkanı Oğuz Aydemir Amerika'da satın aldı ve Rus Büyükelçisi Dr. Petr V. Stegnyy eski Rusça'dan çevirdi. Kont Orloff'un orjinal el yazması hatıraları dünyada ilk kez bu holde sergilenecek.

Vakıf olarak bu proje ile ilgili tüm hazırlıklarımızı tamamladık. Resmi başvurularımızın yapılmasının ardından, mevcut durumda gerekli onayları bekliyoruz. Herşeyiyle hazır bu projenin bir an önce hayat bulması en büyük arzumuz.

Yöresel basının da büyük destek verdiği 1770 Osmanlı - Rus Savaşı Sergi Holü'nün açılışını en kısa zamanda sizlerle birlikte gerçekleştirmeyi umuyoruz.

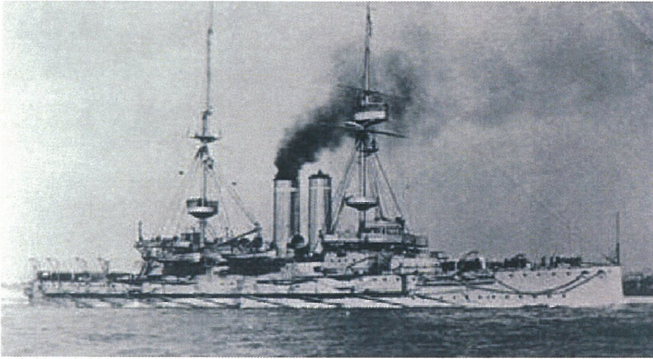
NATIONAL GEOGRAPHIC İLE GOLIATH VE TRIUMPH EKPEDİSYONU

1915 yılında Marmara Denizi'nde düşman denizatlılarına karşı devriye nöbeti tutan Muavenet-i Milliye 10 Mayıs'ta Çanakkale'ye çağrıldı. Gemi komutanı Kd. Yüzbaşı Ahmet Saffet'e çok gizli bir emir verilmişti. Çanakkale Savaşı'nın belki de seyrini değiştirecek gizli saldırı için artık önlerinde sadece birkaç gün vardı...

Arıburnu ve Seddülbahir cephelerinde üç aydan beri aralıksız devam eden savaşta İngiliz ve Fransızlara ait düşman donanması Türk siperlerini şiddetli top ateşleri altında bulunduruyordu. Özellikle Morto koyunda yatan iki İngiliz savaş gemisi Goliath ve Cornwallis taarruza kalkan Türk birliklerini top ateşi yağmuruna tutarak bölgeyi cehenneme çevirmekteydi. Ahmet Yüzbaşı'nın aldığı gizli emir 12-13 Mayıs gecesi bu gemilere karşı yapılacak saldırıyla ilgiliydi.

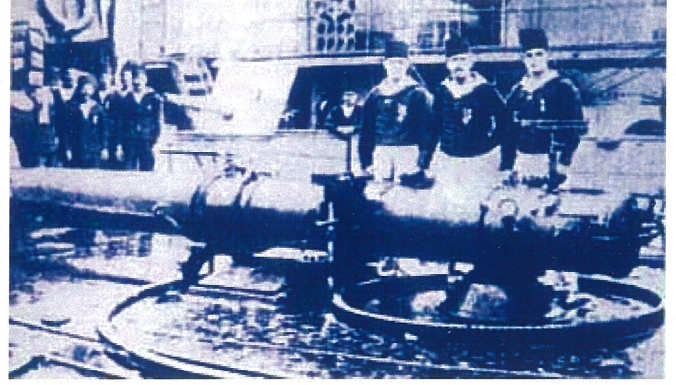
Türklerin 'Kocakarı' adını taktıkları ve savaşın başından üzerlerine ölüm yağdıran Goliath artık hedefteydi. Toplarının gürlemesinin bu saldırıyla kesilmesi umut ediliyordu.

Muavenet-i Milliye Muhribi, 1909 yılında Almanya'da denize indirilmiş 620 ton kapasitesinde, 72.1 metre boyunda ve 2 adet torpido kovani olan ufak bir muhripti. Böyle küçük bir geminin 13.000 tonluk dev bir savaş gemisini avlaması için dahiyane bir plan yapıldı. Gemi Komutanı hücumu gece yarısından biraz sonra olarak planladı. Böylece, bir vardiyanın uykuya olan ihtiyacı ile diğer ayakta olan vardiyanın da uyku sersemliğinden faydalanılacaktı.

Gemiye torpido uzmanı olarak Alman Yüzbaşı Firley müşavir olarak verilmişti. Tüm hazırlıkların tamamlanmasının ardından 12 Mayıs gece yarısını biraz geçe harekete geçen Muavenet 8 mil süratle Rumeli kıyılarına adeta sürünürcesine Boğaz dışına doğru seyretmeye başladı. Bacasından dumanla birlikte kızılık da çıkmasın diye kazanlar da söndürülmüştü. Saat 01.00'a doğru gözcüler, tam pruvada Eskihisarlık Burnu'na bordalarını vermiş iki düşman zırhlısının görüldüğünü

rapor ettiler. Ayrıca iki muhrip de karakol geziyordu. O sırada birden düşman gemilerinin birinin köprü üstündeki ışıldağının parıldadığı görüldü. Gözcüler belli ki üzerine doğru gelmekte olan hayalet tekneyi fark etmişti. Muavenet gerçekten zordaydı. Kıdemli Yüzbaşı Ahmet Saffet soğukkanlılığını hiç kaybetmeden, ışıldakçısına aynı işareti vermesini söyledi: "0" (yani parola?)

Bir anlamda, soruya soruyla cevap vermek oluyordu bu! İstiyordu ki, İngilizler bir an için olsa bile şaşırınsınlar, o da bir anlık tereddütten yararlanabilsin!

Dev zırhlıyla artık aralarında 300-400 metre vardı. Ahmet Yüzbaşı önce tüpteki üç torpidonun da gönderilmesini emretti. Sonra da 'Makine tam yol ileri' komutunu verdi. Muavenet hızla uzaklaşırken müthiş bir infilak sesi gecenin karanlığını yırttı. Arkasından bir daha... Sonra bir daha... Üç torpido da hedefini bulmuş Goliath, 570 kişilik mürettebatı ile Morto Koyu'nda 70 metre derinliğe gömülmüştü.

1997 yılında Çanakkale Savaşı batıklarının ilk sualtı belgeseli olan 'Derinlerdeki Tarih'i çeken TINA yönetim kurulu üyesi Savaş Karakaş, bu kez National Geographic ile Goliath'ı belgeleyecek. TINA icra kurulu üyesi Enes Edis'e ait DETEK Denizcilik'in teknik imkanlarıyla Morto Koyu'ndaki bu büyük savaş mezarlığı batışından 90 yıl sonra ilk kez ziyaret edilip görüntülenecek. Savaş Karakaş ve Enes Edis; 'Sea Hunters - Deniz Avcıları' adıyla 26 farklı dilde 241 ülkede gösterilecek belgesel için Kanadalı yapım şirketi Eco-Nova bünyesindeki dünyanın en ünlü dalgıçları ve sualtı arkeologlarıyla bu araştırmayı birlikte gerçekleştirecekler.

DETEK DENİZCİLİK'İN SAHİBİ ENES EDİS VE
BELGESEL YAPIMCISI SAVAŞ KARAKAŞ

15 - 30 Ağustos 2005 tarihleri arasında Çanakkale'de gerçekleşecek ekspedisyonda, Goliath yanında İngiliz savaş gemisi Triumph batığı da araştırılacak.

Triumph; Çanakkale Savaşı sırasında 25 Mayıs 1915 tarihinde Alman U21 denizaltısı tarafından Kabatepe açıklarında torpillenerek batırılmıştı. Triumph; 75 metre derinlikte yatıyor.

Araştırmacı Savaş Karakaş; farklı versiyonları Türk ve dünya televizyonları tarafından yayınlanacak belgeselde 1915 yılında destan yazmış Muavenet-i Milliye muhribinin ve O'nun adı yaşatan 1992 yılında katıldığı NATO tatbikatının ara safhası bittikten sonra, intikal seyri esnasında iki güdümlü mermi ile vurulan Muavenet'in hikayesini de ilk kez anlatacak. Vuran gemi ABD'ye ait "Saratoga" uçak gemisi idi. Saratoga'dan atılan iki adet "Sea Sparrow" füzesi Muavenet'in köprü üstüne isabet ederek havaya uçurmuş, geminin beyni konumundaki köşk onarılamayacak derecede hasara uğramış ve en

vahimi de bu sırada görev yapmakta olan başta gemi komutanı olmak üzere beş Türk denizcisi hayatlarını kaybetmişti.

Tanıklar ve şehit aileleriyle yapılacak röportajlar, uzman değerlendirmeleri, kamuoyuna daha önce hiç açıklanmamış bilgi ve bulgular bu belgeselin ikinci bölümünün çatısını oluşturacaktır.

Bir saatlik 'Muavenet' belgeseli zamanın unutturmaya çalıştığı olay ve insanları toplumsal hafızamıza hiç unutturmamak için hazırlanacaktır.

SAVAŞ KARAKAŞ
2005 - İstanbul

Yönetim Kurulu üyelerimiz Selçuk Kolay, Savaş Karakaş ve Enes Edis'in Vakfımız sponsorluğunda Çanakkale batıklarına yaptıkları dalış ve ilgili belgesel DIVER MAGAZINE Haziran sayısında 'Ayn Haber'i' olarak yayınlandı.

DIVER MAGAZINE'de yayınlanan haberi okuma fırsatı olmayan üyelerimiz için aynen bültenimizde de yayınlıyoruz.

Film team locates Allied sub wrecks off Turkey

A Turkish team of divers and cameramen have visited the Dardanelles Straits at the entrance to the Sea of Marmara to locate and film a swathe of submarines and ships that fell victim during the World War One Gallipoli Campaign of 1914/15.

The team used sounders and side-scan sonar to locate wrecks, before diving them or deploying an ROV. The project was led by documentary producer Selçuk Kolay, an experienced technical diver who was made previous programmes about wrecks in Turkish waters. The team succeeded in finding a number of new wrecks and revisiting some previous discoveries.

Located were two British submarines, E7 at 96m, and E15 in only 6m. Three French submarines were also found- the Saphir at 51m, the Joule at 44m, and the Mariotte in 3m.

The submarines were sunk while trying to pass through the heavily defended straits, which presented challenges both from nets and mines, and from natural difficulties including strong, swirling currents.

The divers were able to refute a claim that E7 broke up before sinking, when she was surface-bombed after getting caught in a net. "E7 is sitting in one piece at the bottom" said Kolay. "This wreck was not dived but recorded and measured by high-resolution side-scan sonar."

Another interesting discovery related to the Joule described at "fully intact". HMS Agememnon had found a free-floating torpedo after the sub's sinking, and the team was able to confirm that its starboard torpedo deck launcher was empty. A torpedo still lay in the port-side launcher.

E 15 which lies off Kephez Point, was broken up after the war, but recognisable remains still exist.

The other really shallow sub, Mariotte, lies at Nagra Point, a military zone. Its remains protrude from the sea, and the team was given permission to stand on it.

Kolay describes the experience as "the opportunity of a life time".

The Saphir is notable for having been the first Allied sub to attempt passage of the straits. She was sunk during the process and located by Kolay's team just above the town of Canakkale. The wreck is described as "fully intact between the conning tower and the bow."

By contrast, the Australina submarine AE2 is famed for being the first Allied sub to make a successful transit of the straits-before being sunk on a later mission.

Kolay first located the wreck in 1998, at a depth of 72m. "Not much has changed, except that a 2m part of the deck casing has been ripped away by trawling or by anchoring" he told DIVER.

"We are not sure if there is also same damage to the front section, but the conning tower stills looks quite the same back in 1998."

Other wrecks sunk by subs and visited by the team were the British battleship HMS Majestic, the Intizam, an Istanbul paddle-steamer carrying troops and supplies to the Turkish army; and the Turkish gun boat Nur-ül Bahir, sunk by E14.

The project was supported by the Turkish Institute of Nautical Archaeology. The documentary was screened in Turkey in late April, to coincide with the 90th anniversary of the Gallipoli campaign. It is hoped that the film will go on international release.

Kolay's previous documentaries include another programme on wrecks of the Gallipoli campaign. His discoveries have included the Turkish submarine Atilay, cruiser Midilli, former German warship Breslau, and the German sub UB-46.

He has received the Order of Australia, the country's highest civil honour for his contribution to Australian naval history.

Two wrecks still to be located are both English submarines. The chances of finding one, E20, are reckoned to be slim. Torpedoed by a German sub, UB14, she sank in some 800m of water, north-east of the island of Marmara.

But the team is returning to the Dardanelles this summer to search for E14 sunk in the entrance to the straits with its 27 crew.

HABERLER

❑ Marmaris Uluslararası Denizcilik Festivali 27 Nisan - 1 Mayıs 2005 tarihleri arasında yapıldı.

Kendi alanında bir ilk olan bu festival kapsamında 28 Nisan Perşembe günü yapılan Sualtı Arkeolojisi Paneli'ne Başkan Oğuz Aydemir de panelist olarak davet edildi. Diğer panelistler; Bodrum Sualtı Arkeoloji Enstitüsü Müdürü Tufan Turanlı, Bodrum Sualtı Arkeoloji Enstitüsü'nden Prof. Robin Piercy, Bodrum Müzesi Müdürü Oğuz Alpözen, Akdeniz Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Cengiz Işık ve Fransız Paysdaix TV Başkanı Bernard Delemotte

❑ İzmir ilimizde denizlere duyulan ilgi ve sevginin artırılması ve denizcilik bilincinin daha da geliştirilmesi amacıyla yardımcı olmak üzere İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı ile Güney Deniz Saha Komutanlığı tarafından yürütülen Müze Gemi Projesi 21 Mart 2005 Pazartesi günü Aksaz Deniz Üssü'nde TCG Ege Fırkateyni törenle hizmet dışına ayrılmıştır. Törene sivil toplum örgütleri arasında Tına Türkiye Sualtı Arkeolojisi Vakfı'da davet edilmiştir.

TÜRKİYE SUALTI ARKEOLOJİSİ VAKFI

Yönetim Kurulu:

Başkan : Oğuz Aydemir
Bşk. Yrd. : Kenan Yılmaz
Sekreter Üye: Emre Temelli
Muhasep Üye: Tahsin Saltık
Üye : Mustafa V. Koç
Üye : Selçuk Kolay
Üye : Savaş Karakaş
Üye : Coşkun Teziç
Üye : T.C. Kültür Bakanı

Denetleme Kurulu:

Mehmet Garan
 Sedat Akdemir

İcra Komitesi:

Enes Edis
 Dr. Engin Sağdıç

İdari İşler:

Ay Sanem Yükselsoy
Adres: Koç Üniversitesi Rumeli Feneri Kampüsü, Öğrenci Merkezi Binası, Rumeli Feneri Yolu, Sarıyer İstanbul
Tel: 0212 3383779 • **Fax**: 0212 3383769
E-mail: syukselsoy@ku.edu.tr

KURUCU ÜYE LİSTESİ

AYHAN SİCIMOĞLU, MUSTAFA V. KOÇ, OĞUZ AYDEMİR, ENGİN BAYRAKTAROĞLU, JONATHAN BEARD, YASEMİN PİRİNÇCIOĞLU, KAYA ERSU, ERICA BEARD, CEM BOYNER, ÜMİT BOYNER, CEM DUNA, CAROLINE NICOLE KOÇ, ÖMER KOÇ, NURETTİN HASMAN, KENAN YILMAZ, SABİT AKÇA, HALİL AKTAY, SERDAR ANGİN, MEHMET ALİ BABAOĞLU, MAHMUT BERKMAN, OSMAN ÇARMIKLI SEZGİN GÖKMEN, ESAT EDİN, RIFAT EDİN, ASLI ERSU, MEHMET GARAN, GALİP GÜREL, SEYİT KARAGÖZOĞLU, HİLMİ KAYHAN, TAHSİN SALTİK, CEM KOZLU, EMRE KURTTEPELİ, VUSLAT SABANCI, CERİ SUSAR, EMRE TEMELLİ, CEM UZAN, BÜLENT VERDİ, MİNE VERDİ, FARUK YÖNEYMAN, SEDAT AKDEMİR, MURAT AĞIRNASLI, CHRISTINA GIRAUD, SALİM KOYUNCUOĞLU